

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับการปรึกษาแบบกลุ่ม
  - 1.1 ความหมายของการปรึกษาแบบกลุ่ม
  - 1.2 ความสำคัญของการปรึกษาแบบกลุ่ม
  - 1.3 จุดมุ่งหมายของการปรึกษาแบบกลุ่ม
  - 1.4 ประสิทธิภาพของกลุ่ม
  - 1.5 องค์ประกอบของการปรึกษาแบบกลุ่ม
  - 1.6 บทบาทหน้าที่ของผู้นำและสมาชิกกลุ่ม
  - 1.7 กระบวนการกลุ่ม
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับปัจเจกโหวทและหลักอริยสัจสี่
  - 2.1 ปัจเจกโหวท
  - 2.2 หลักอริยสัจสี่
- 3.แนวคิดที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 2.3 พฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. เหตุผลในการตั้งสมมุติฐาน

1.แนวคิดเกี่ยวกับการปรึกษาแบบกลุ่ม

ความหมายของการปรึกษาแบบกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2530, น.96) ได้ให้ความเห็นว่า การปรึกษาแบบกลุ่มนั้นมีลักษณะที่ควรจะเข้าใจอยู่ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1.การใช้กลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเพราะ การปรึกษาแบบกลุ่มนั้น สมาชิกทุกคนนำปัญหามาอภิปรายและมีความคิดเห็นร่วมกันด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน

2.การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มมุ่งช่วยเหลือปัญหาที่ปกติ เช่น การปรับตัวกับเพศตรงข้าม การเรียน การทำกิจกรรม เป็นต้น

3. การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มมุ่งช่วยเหลือสมาชิกที่มีสภาพปกติ ในที่นี้ หมายความว่า การปรึกษาแบบกลุ่มนั้นจะไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ

วัชรีย์ ฐะคำ (2523, น. 118-119) สรุปลักษณะสำคัญของ การปรึกษาแบบกลุ่มไว้ ดังนี้

1. ผู้รับคำปรึกษามีปัญหาคล้ายคลึงกันมีสาเหตุต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ จำนวนผู้รับคำปรึกษาไม่ควรเกิน 8 คน

2. ผู้ให้คำปรึกษาทำหน้าที่เสมือนผู้นำกลุ่มไม่ใช่ประธาน จะนำกลุ่มตามสภาพที่แท้จริงของกลุ่มที่มีบทบาทต่างๆกันในการให้คำปรึกษาแต่ละครั้งอาจเป็นวิทยากร เป็นผู้ฟังหรือเป็นผู้ให้กำลังใจ มีหน้าที่กระตุ้นให้กลุ่มคิดและดำเนินการอภิปราย รวมทั้งคอยสังเกตความเคลื่อนไหวพร้อมที่จะแทรกตนเองเข้าร่วมเมื่อจำเป็น

3. บรรยากาศของกลุ่มจะต้องดำเนินไปอย่างอิสระ ปลอดภัย ยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่ระแวงหรือหลอกลวงกัน มีอิสระที่จะพูดและคิด

4. ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและได้รับการสนับสนุนให้พูด ผู้รับคำปรึกษาทุกคนถือเป็นผู้ให้คำปรึกษากลุ่ม การโต้ตอบและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้รับคำปรึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็น

5. การโต้ตอบและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้รับคำปรึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและผู้รับคำปรึกษาทุกคนต้องมีโอกาสจะประเมินความกดดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจพิจารณาอะไรได้ฉลาดขึ้นยอมรับผิดชอบและเริ่มวิธีการดำเนินชีวิตใหม่

อาภา จันทรสกุล (2533, น. 1-21) กล่าวว่า การปรึกษาแบบกลุ่มคือ การให้บริการตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในเวลาเดียวกันโดยผู้รับบริการปรึกษาจะมีปฏิสัมพันธ์เชิงจิตวิทยากับผู้ให้คำปรึกษา

สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับความช่วยเหลือและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ในแง่มุมมองต่าง ๆ กันไป การให้บริการปรึกษาแบบกลุ่มโดยทั่ว ๆ ไป มีจุดเน้นที่ป้องกันปัญหาและการพัฒนาตนเองให้เต็มกำลังความสามารถมากกว่าการบำบัดแก้ไข และเน้นที่การแลกเปลี่ยนเปิดเผยถึงความรู้สึกต่อประสบการณ์ มากกว่าการใช้สติปัญญาเหตุผล เป็นการรับฟังซึ่งกันและกันมากกว่าชี้แนะสั่งสอน

โอลเซน (Ohlsen, 1970, p. 13) กล่าวว่า การปรึกษาแบบกลุ่มเป็นการช่วยเหลือคนปกติให้การยอมรับปัญหาต่าง ๆ ของตนเองและพยายามแก้ไขปัญหานั้นก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรง นอกจากนี้ การปรึกษาแบบกลุ่มยังช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาสามารถเรียนรู้ที่จะนำความคิดหรือประสบการณ์จากกลุ่มมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือผู้มารับคำปรึกษาเป็นกลุ่ม ที่มีความต้องการคล้ายๆกันหรือต้องการที่จะปรับปรุงตนเองในด้านใดด้านหนึ่ง เข้าร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้มารับคำปรึกษาในบรรยากาศแห่งการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจไว้วางใจอบอุ่นและเป็นกันเอง ผู้ให้คำปรึกษามีความจริงใจ มีการยอมรับผู้มารับคำปรึกษาโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ เพื่อให้ผู้มารับคำปรึกษาได้สำรวจตนเองและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ทั้งนี้สมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาแสดงความคิดเห็น และให้ความช่วยเหลือระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยความเห็นอกเห็นใจ สมาชิกจะสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและเรียนรู้ที่จะนำเอาความคิดหรือประสบการณ์ที่ได้จากกลุ่มไปใช้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

ความสำคัญของการปรึกษาแบบกลุ่ม

1. พัฒนา ส่งเสริม ป้องกัน และรักษาปัญหาทางจิตใจ มีสมาชิกกลุ่มหลายคนประเมินว่าการเข้าร่วมกลุ่ม ทำให้เขาได้มีโอกาสระบายความคิดความรู้สึกคับข้องใจ ปัญหาที่ไม่เคยมีใครรับฟัง ทำให้รู้สึกสบายใจ และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งก็เห็นด้วยในข้อนี้ว่ากลุ่มช่วยพัฒนา ส่งเสริม ป้องกัน รักษาปัญหาทางจิตได้จริง

2. ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา ในการให้คำปรึกษาครั้งหนึ่งต้องอาศัยเวลามากตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไป ดังนั้นการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจึงเป็นประโยชน์ในการที่จะช่วยประหยัดเวลาในกรณีที่มีผู้รับบริการหลายคน และค่าใช้จ่ายไม่สูงเท่าการปรึกษารายบุคคล ส่วนในเรื่องคุณภาพนั้น ถ้าผู้นำกลุ่มมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงคิดว่าคงไม่มีผลแตกต่างกันแต่อย่างใด

3. ได้ทุกที่ ทุกประชากร ในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยามีสถานที่ในการทำกลุ่มซึ่งจัดสรรไว้อย่างเป็นทางการ เป็นระเบียบ สมาชิกกลุ่มก็ถูกคัดเลือกไว้ล่วงหน้า มีเกณฑ์คัดเลือกที่ชัดเจน แต่ในการทำกลุ่มการปรึกษานอกสถานที่ นักวิชาชีพจริงต้องสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ไม่ว่าจะสถานที่จะไม่ค่อยเอื้ออำนวยเท่าใดนัก

4. ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ ความเข้าใจโลกและชีวิตจากแต่ละคน นำไปสู่การมีเป้าหมายในชีวิต และการออกแบบพัฒนาแห่งตน การทำกลุ่มทำให้สมาชิกได้เรียนรู้ชีวิตของคนอื่น นำมาเทียบกับชีวิตของตนเอง และปรับใช้ในชีวิตของเขา ซึ่งไม่เพียงแต่สมาชิกกลุ่มเท่านั้น ผู้นำกลุ่มเองยังเกิดการเรียนรู้ในข้อนี้ไปด้วย ถือเป็นประสบการณ์ที่มีกรณีศึกษาให้ได้เรียนรู้ อย่างชัดเจน

5. เป็นสิ่งที่สะท้อนของชีวิตตนจริง และถือเป็นสังคมเล็ก ๆ แห่งการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน กลุ่มเป็นการจำลองสังคมเล็ก ๆ ในการฝึกให้อยู่ร่วมกันโดยมีกฎกติกา เพื่อความสงบสุข และบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ยิ่งกลุ่มมีความสนิทสนมมากเท่าใด ความเป็นตัวตนที่แท้จริงก็จะปรากฏชัดเจนมากยิ่งขึ้น เหมือนกับการที่เราจะรู้ลักษณะนิสัยใครก็ต้องอาศัยเวลาและโอกาสในการเรียนรู้ จึงจะมองเห็น เราไม่สามารถตัดสินคนด้วยการมองหรือพูดคุยเพียงครั้งเดียวได้ และการเข้าร่วมกลุ่มยังทำให้เกิดการยอมรับข้อแตกต่างของแต่ละบุคคล มีสมาชิกกลุ่มเสนอความคิดเห็นว่าคนเรามีความคิดเห็น และนิสัยที่แตกต่างกัน จะให้เขาคิดเห็นเหมือนเรา ทำตามที่เราคิดทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ ดังนั้นสิ่งที่ทำได้คือการปรับตัวเราเองให้อยู่ร่วมกับเขาได้จะดีกว่า

6. ทำให้เกิดพันธสัญญาในการกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน จากการทำกลุ่มพบว่าถ้าเราสามารถทำให้เกิดพันธสัญญาขึ้นตรงจุดนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์มากเพียงใด ซึ่งพันธสัญญานี้เป็นสิ่งสำคัญที่น่าจะทำให้เกิดในกลุ่มเพื่อที่สมาชิกกลุ่มจะได้นำไปเป็นประโยชน์แม้จะยุติการดำเนินกลุ่มไปแล้วก็ตาม

จุดมุ่งหมายของการปรึกษาแบบกลุ่ม

คอเรย์ (Corey, 1995, p. 80) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการปรึกษาแบบกลุ่ม ดังนี้

1. เพื่อเรียนรู้การไว้วางใจตนเองและผู้อื่น
2. เพื่อรู้จักตนเองและค้นคว้าเอกลักษณ์แห่งตน
3. เพื่อรับรู้ว่าคุณอื่นมีความต้องการและมีปัญหาคล้ายคลึงกับตน
4. เพื่อรู้จักยอมรับและสนใจในตนเองอันจะนำไปสู่การมีทัศนคติใหม่กับตนเอง
5. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาและมองหาวิธีลดความ

ขัดแย้งในตนเอง

6. เพื่อเพิ่มความสามารถในการนำตนเอง การฟังตนเองและความรับผิดชอบในสังคมที่ตนอยู่
7. เพื่อกำหนดแผนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการ และรับผิดชอบต่อที่จะปฏิบัติตาม
8. เพื่อเพิ่มความไวในการรับรู้ความรู้สึก
9. เพื่อเรียนรู้วิธีการโต้ตอบหรือเผชิญกับผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมาด้วยท่าทีที่เอื้ออาทร ห่วงใยและจริงใจ
10. เพื่อรับรู้การตัดสินใจเลือกของตนเอง และการรู้จักเลือกอย่างฉลาด
11. เพื่อเรียนรู้การดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามความมุ่งหวังของตนเองไม่ขึ้นอยู่กับความคาดหวังของผู้อื่น
12. เพื่อช่วยให้ค่านิยมที่ตนมีอยู่ชัดเจนขึ้น เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองไปตามครรลองของค่านิยมนั้น

จากจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มข้างต้น สรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองกล้าเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง รู้จักตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับตนเอง และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลของกลุ่ม

Jacob, Harvil and Masson (1994) ได้รวบรวมเหตุผลที่ทำให้มีการใช้กลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาหรือให้การปรึกษา ไว้ดังนี้

1. กลุ่มให้ประสิทธิภาพมากกว่า เพราะผู้นำกลุ่มสามารถให้บริการกับบุคคลหลายคนในเวลาเดียวกัน
2. กลุ่มเป็นสถานที่ที่มีการเสนอความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างกว้างขวาง
3. สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์รู้ว่ามิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว มีหลายคนที่มีความคิดความรู้สึกคล้ายคลึงกับเขา ความรู้สึกร่วมกันในปัญหา มีประโยชน์เชิงบำบัดที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในการปรึกษารายบุคคล
4. กลุ่มให้ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกัน
5. เป็นสถานที่ฝึกหัดทดลองพฤติกรรมใหม่ มีโอกาสแสดงพฤติกรรมใหม่ที่ได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่สนับสนุนให้กำลังใจ ก่อนนำไปแสดงในชีวิตจริง

6. กลุ่มเปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับข้อมูลสะท้อนกลับระหว่างกัน
7. กลุ่มเปิดโอกาสเรียนรู้จากการสังเกตผู้อื่น การเรียนรู้ครอบคลุมถึงการเรียนรู้ในปัญหา และวิธีการจัดการของเพื่อนสมาชิก
8. สภาพของกลุ่มมีความใกล้เคียงกับสังคมเล็กๆของชีวิตจริง
9. กลุ่มเป็นสถานที่ให้มีการแสดงเจตจำนงตกลงที่จะทำการทำสัญญา เพื่อจัดการกับปัญหาของตน อาจตกลงด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร

องค์ประกอบของการปรึกษาแบบกลุ่ม

องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพมี ดังนี้

การเลือกสมาชิกกลุ่ม

โอลเซน (Ohlsen, 1970, pp. 25 - 28) ได้เสนอแนวทางในการเลือกสมาชิกกลุ่มไว้ 4 ประการ คือ

1. อายุ ควรเลือกสมาชิกตามลำดับชั้นเรียน ระดับวุฒิภาวะ และอายุตามปฏิทินที่ไม่แตกต่างกันมากนักเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาทางด้านการสื่อความหมายและการเข้าใจกัน
2. ความสามารถทางสติปัญญา ไม่ควรแตกต่างกันมากเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาทางด้านการสื่อความหมาย
3. เพศ จัดเพศหญิงเพศชายแยกจากกันหรือจัดรวมกัน ขึ้นอยู่กับวัยและสภาพปัญหา บางปัญหาอาจเหมาะสมกับกลุ่มที่มีทั้งสองเพศ แต่บางปัญหาเหมาะสมกับกลุ่มที่แยกเพศกัน
4. มีปัญหาคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของปัญหาและสามารถเข้าใจปัญหาได้ดี สมาชิกจะร่วมกันอภิปรายและช่วยให้สมาชิกรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของและสามารถเข้าใจปัญหาได้ดี สมาชิกจะร่วมกันอภิปรายและช่วยให้สมาชิกแต่ละคนเลือกวิธีแก้ปัญหของตน

ขนาดของกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรสุภกุล (2530, น.101-102) มีความเห็นว่า การปรึกษาแบบกลุ่มไม่ควรมีสมาชิกมากนัก เพราะจะทำให้สมาชิกไม่ได้รับประโยชน์ทั่วถึงกันทุกคน จำนวนสมาชิกที่เหมาะสมควรอยู่ระดับ 6-15 คน

ชนิดของกลุ่ม

จิราภรณ์ อารยะสังสฤษฏ์ (2539, น. 46-47) กล่าวว่า ในการจัดกลุ่มเพื่อให้การปรึกษานั้น ควรจัดเป็นกลุ่มแบบปิด เนื่องจากกลุ่มต้องการพัฒนา และมีการเคลื่อนไหวตามลำดับอย่างมีประสิทธิภาพและความเหมาะสม ด้วยระยะเวลาที่กำหนด ด้วยความรู้สึกอันเป็นอันหนึ่งอัน

เดียวกัน การจัดกลุ่มแบบปิด ทำให้งานกลุ่มมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงกว่ากลุ่มแบบเปิด เพราะกลุ่มแบบเปิดจะมีสมาชิกเข้ามาใหม่ ซึ่งมักจะนำเอางานใหม่เข้ามาให้กลุ่ม ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานเก่าของกลุ่มได้

การจัดสถานที่

จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์ (2539, น. 52) กล่าวว่า สำหรับการจัดตำแหน่งที่นั่งนั้นมักจะจัดเป็นรูปวงกลมเพื่อให้สมาชิกมองเห็นกันอย่างทั่วถึง

บทบาทหน้าที่ของผู้นำและสมาชิกกลุ่ม

1. ผู้นำในฐานะความเป็นบุคคล

1.1 ผู้นำกลุ่มควรมีบุคลิกภาพมั่นคง และเรียนรู้ว่าการเอาใจใส่ต่อกลุ่มอย่างแท้จริงจะทำให้เราสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

1.2 ค่านิยมและประสบการณ์ ต่อโลกและชีวิต ผู้นำกลุ่มต้องเกิดการสังขมประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต ถ้ามีมากก็ได้เปรียบกว่าเพราะทำให้เข้าใจโลกและชีวิตของบุคคลหลายประเภท และการเลือกนำมาใช้ให้ถูกเวลา ถูกโอกาสก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก

1.3 ต้องมีพลังกำลัง การเป็นผู้นำกลุ่มต้องอาศัยพลังกำลังเป็นอย่างมากในการควบคุมไม่ให้กลุ่มออกนอกเรื่อง นอกประเด็น และต้องกระตุ้นให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือเป็นงานที่หนักมาก เพราะลักษณะนิสัย วัฒนธรรม แนวคิด ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวเป็นสูตรสำเร็จที่จะไปกระตุ้นได้

1.4 มี Self actualizing and fully functioning เป็นสิ่งสำคัญที่ควรต้องมีเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งยากที่จะทำได้ เพราะชีวิตคนเราไม่ได้สมบูรณ์ไปทุกอย่าง ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามา如果不能จะเลือกเวลาได้ อยากรักก็ตาม ณ ขณะเวลาที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้นำกลุ่มจะต้องอยู่กับอารมณ์ความคิดในปัจจุบันให้มากที่สุด

1.5 การพิจารณาตนเองอย่างต่อเนื่อง การบันทึกเทปเพื่อวิเคราะห์การทำงานแต่ละครั้ง หรือการให้บทพจนสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการเรียนแต่ละครั้งทำให้มีโอกาสพิจารณาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากมุมมองของตนเอง อาจารย์ และเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีในการช่วยให้เรามีโอกาสพัฒนาตนเอง

1.6 การใส่ใจต่อผู้อื่นอย่างความเป็นตัวตนจริง ในช่วงแรก ๆ ของการทำงานกลุ่มนั้นอาจมีน้อย เนื่องจากคิดถึงแต่ผลที่จะเกิดกับตนเองมากกว่า แต่ต่อมาจะเห็นว่า การใส่ใจกลุ่มอย่างแท้จริงจะทำให้เรากลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกับกลุ่มได้ เป็นแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ทั้งยังสร้างความเชื่อใจ ไว้วางใจ ในการเปิดเผยตนเองในกลุ่มของสมาชิกเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

1.7 จริงใจและมีความเป็นตัวตนจริง แม้ว่าจะต้องพยายามปรับบุคลิกลักษณะให้นำเชื่อถือ แต่การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกต้องแสดงถึงความจริงใจอย่างแท้จริง เพื่อการดำรงอยู่ของสัมพันธภาพที่ดี

1.8 มีความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากสมาชิกอาจมีอาการเบื่อหน่ายในรูปแบบกลุ่มที่ซ้ำ ๆ ถ้าผู้นำกลุ่มไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ดำเนินกลุ่มไปตามรูปแบบเดิม ๆ ก็ไม่จูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม และไม่เอื้อให้เกิดบรรยากาศที่เหมาะสมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

1.9 เข้าใจโลกและชีวิตอย่างลึกซึ้ง การเข้าใจโลกและชีวิตอย่างลึกซึ้งจะช่วยทำให้ไม่ติดพันกับปัญหาที่พบในกลุ่ม รับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

1.10 พัฒนาตนเองไปสู่การเป็น Therapeutic person โดยการสังสมประสบการณ์จากการเป็นผู้นำกลุ่ม เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับตนเอง เพราะการลอกเลียนแบบบุคลิกลักษณะของผู้อื่นนั้นยากที่จะทำได้เหมือนอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการเป็นตัวของตัวเองจึงดีที่สุด

2. ผู้นำกลุ่มในฐานะนักวิชาชีพ

2.1 การมีทักษะด้านการปรึกษา ในข้อนี้เห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ให้การปรึกษา ต้องมีความรู้ที่กว้างและลึกเกี่ยวกับทฤษฎีการให้คำปรึกษา เพราะบางครั้งต้องมีการผสมผสานรูปแบบการให้คำปรึกษาจากหลายทฤษฎีเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มมากที่สุด

2.2 มีการประยุกต์ ผสมผสานอย่างสอดคล้อง จากประสบการณ์ตรง และการนิเทศน์จากผู้อื่น เนื่องจากการใช้ทฤษฎีเพียงทฤษฎีเดียวก็ไม่สามารถตอบสนองต่อกลุ่มได้ จึงต้องมีการผสมผสานรูปแบบการให้คำปรึกษาจากหลายทฤษฎี การมีผู้รู้มาชี้แนะจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วย ตบแต่งแนวทางการเป็นผู้นำกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น

2.3 การตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาจมีแนวคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันไป ดังนั้นผู้ให้การปรึกษาต้องไวต่ออารมณ์ ความรู้สึก ของพวกเขา ต้องระมัดระวัง ในการให้คำถาม หรือการแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจขัดแย้งกันได้

2.4 การเริ่มต้นกลุ่มอย่างใส่ใจ อบอุ่น และเป็นความรู้สึกทางบวก สิ่งเหล่านี้เป็นตัวช่วย อย่างหนึ่งในการที่จะนำกลุ่มให้ดำเนินไปจนจบได้อย่างราบรื่น เพราะการเริ่มต้นที่ดีย่อมสร้าง ความประทับใจ และเกิดการให้ความร่วมมือตามมา

2.5 การปิดกลุ่มที่ดี เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ ในการให้สมาชิกได้เห็นประโยชน์ของการ เข้าร่วมกลุ่ม สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตได้ ซึ่งเรียนรู้อะไรจากการปิดกลุ่มที่ดีต้องแสดงให้สมาชิกเห็นคุณค่าของการเข้าร่วม และมีแนวทางการนำไปพัฒนาตนเอง

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่าการปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึงกระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือผู้มารับคำปรึกษาเป็นกลุ่ม ที่มีความต้องการคล้าย ๆ กันเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือ และแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ที่มาปรึกษาภายใต้บรรยากาศที่ยอมรับ อบอุนไว้วางใจกัน เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจตนเองและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สมาชิกกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น และให้ความช่วยเหลือระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ที่จะนำความคิดประสบการณ์ที่ได้จากกลุ่มไปใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

กลุ่มควรประกอบด้วยสมาชิกที่มีปัญหาคล้าย ๆ กัน มีอายุ ระดับสติปัญญา และเพศไม่แตกต่างกันมากนัก สมาชิกที่เป็นวัยรุ่นควรมีขนาด 6- 10 คนควรจัดเป็นกลุ่มแบบปิดในสถานที่ที่ส่วนตัวจัดที่นั่งเป็นวงกลม ใช้เวลาครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง ในการให้คำปรึกษาควรให้คำปรึกษาประมาณ 2 ครั้งต่อสัปดาห์และจำนวนครั้งทั้งหมดไม่ควรต่ำกว่า 8 ครั้ง

กระบวนการการปรึกษาแบบกลุ่ม

ทรอทเซอร์ (trotzer, 1989, น.105-106) ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มไว้ทั้งหมด 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ขั้นสร้างความมั่นคงปลอดภัยภายในกลุ่ม (The Security Stage)
2. ขั้นการยอมรับกลุ่ม (The Acceptance Stage)
3. ขั้นสร้างความรับผิดชอบ (The Responsibility Stage)
4. ขั้นดำเนินการ (The Work Stage)
5. ขั้นยุติกลุ่ม (The Closing Stage)

2. แนวคิดที่เกี่ยวกับปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่

ปัจฉิมโอวาท

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของ ปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้า ไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ไว้ว่าหมายถึง พระดำรัสสุดท้ายของพระพุทธเจ้าก่อนจะปรินิพพานความว่า “วธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ” แปลว่า “สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด”

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะยกปัจจัยอิโวกาขึ้นมา เพื่อสร้างความตระหนักในหน้าที่ของตน เกิดการพัฒนาความคิดในเรื่อง ความไม่ประมาท โดยเฉพาะในด้านการศึกษา หาความรู้ จึงมีการศึกษาในความไม่ประมาท ดังนี้

1. ความหมายของความไม่ประมาท

ความหมายของความไม่ประมาท ตามคัมภีร์พระไตรปิฎก (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความประมาท หมายถึง ความปล่อยจิตไป ความเพิ่มพูนการปล่อยจิตไป ในกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตหรือในกามคุณ ๕ หรือความกระทำโดยไม่เคารพ ความกระทำโดยไม่ติดต่อ ความกระทำไม่มั่นคง ความประพฤติด้อย่อน ความทอดทิ้งฉันทะ ความทอดทิ้งธุระ ความไม่เสพให้มาก ความไม่ทำให้เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจจริง ความไม่ประกอบเนืองๆ ความประมาท ในการเจริญกุศลธรรมทั้งหลาย ความประมาท กิริยาที่ประมาท สภาพที่ประมาท

ความหมายของความไม่ประมาท ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ได้อธิบายไว้ว่า ประมาท หมายถึง ขาดความรอบคอบ, ขาดความระวัง ทะนงตัว, เช่น เวลาขับรถขับรถอย่าประมาท, ดูหมิ่นประมาทฝีมือ น. ความเลินเล่อ การขาดความระมัดระวัง เช่น ขับรถขับรถด้วยความประมาท (กฎ) กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคล ในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัย และพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ (ส. ปฺรมาท; ป.ปมาท) ประมาท เลินเล่อ ก. กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังหรือละเลยในสิ่งที่ควรทำ, ประมาทหน้า ก. ดูถูกว่าทำไม่ได้ หรือไม่มีทางที่จะทำได้, หยามน้ำหน้า สบประมาท เลินเล่อ ก. ขาดความระวัง หรือไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำ เช่น เด็กคนนี้เลินเล่อ ทำกระเป๋าสตางค์หล่นหายโดยไม่รู้ตัว อ. อาการขาดความระวัง หรือไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำ เช่น นายก ทำเลินเล่อ มีข้อผิดพลาดมาก ประมาท (ประมาท) ส.ก. เลินเล่อ เผอเรอ ลืมสติ มัวเมา (ป.มาท) ไทยแปลว่า ดูหมิ่นด้วย

ความหมายของความไม่ประมาท ตามตามหนังสือพจนานุกรมฉบับประมวลธรรมของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต, 2538) ให้ความหมายไว้ว่า ปมาทะ คือ ความประมาท ความเลินเล่อ ความเผอเรอ ความขาดสติ, ความปล่อยปละ ละเลย ดังบาลีว่า ปมาโท รุกขโต มลํ ประมาทเป็นมลทินของผู้รักษา ประมาท มาจาก ป บพหน้า มท ธาตุ แผลง อ ที่ ม เป็น อ่า สำเร็จเป็น ปมาท หมายถึง ความ เมาทั่ว, เลินเล่อ, เผอเรอ

2. ประเภทของความประมาท ความประมาทนั้นในพระไตรปิฎกได้แบ่งเป็น 7 ประเภท (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539) คือ

2.1 ประมาทในเวลา พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มา ปจฺจมา วิบุปฺปัสสริโน อหฺวุตฺถ แปลว่า ชนเหล่าใดเมื่อก่อน เวลาเป็นหนุ่มไม่มีโรคสมบุรณ์ด้วยความสบาย ๗ อย่างเป็นต้น ทั้งศาสดาก็อยู่พร้อมหน้าละเว้นโยนิโสมนสิการเสีย เสวยสุขในการหลับนอน ทำตัวเป็นอาหารของเรือดทั้งคืนทั้งวัน ประมาทอยู่ ชนเหล่านั้น ภายหลัง เวลาชรา มีโรค ตาย วิบัติ ทั้งศาสดาก็ปรินิพพานแล้ว นี้ก็ถึงการอยู่อย่างประมาทก่อนๆ นั้น และพิจารณาเห็นความตายที่มีปฏิสนธิว่าเป็นเรื่องหนัก ย่อมเดือดร้อน แต่เธอทั้งหลายอย่าได้เป็นเช่นนั้น

2.2 ประมาทในวัย ผู้ประมาทแล้วด้วยการปล่อยใจไปในกามคุณ 5 ก็ข้ามห้วงสงสารไม่ได้ เพราะติดอยู่ในกามคุณนั้น หลงมัวเมาในวัยหนุ่มสาวไม่ชวนชวายนในกิจที่ควรทำมีกุศลเป็นต้น

2.3 ประมาทในความไม่มีโรค เมื่อใดผู้ไม่มีโรคภัย อยู่สุขสบาย ไม่สร้างความคิด ทำแต่ความชั่ว ถือว่ายังไม่ถึงการสิ้นชีวิตย่อมหลงระเริงในกามคุณ เมื่อนั้นเขาจึงเป็นผู้ประมาทมัวเมาในความไม่มีโรค

2.4 ประมาทในชีวิต ชีวิตนี้ถูกชรานำเข้าไป เป็นของน้อย ดุจน้ำในโคลนฉะนั้น เมื่อชีวิตเป็นของน้อยเหลือเกินอย่างนี้ เวลานี้ไม่ใช่เวลาที่จะประมาทเลย โดยมีการยกคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสแก่ท่านนันทิยะว่า ดูก่อนนันทิยะ ก็อริยสาวกเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทอย่างไร อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ประกอบด้วยความเลื่อมใส อันไม่หวั่นไหวในพระพุทธานุภาพ แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้จำแนกธรรม อริยสาวกนั้นพอใจแล้วด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธานุภาพ ไม่พยายามให้ยิ่งขึ้นไป เพื่อความสงบในกลางวัน เพื่อหลีกเร้นในกลางคืน เมื่ออริยสาวกนั้นเป็นผู้ประมาทอยู่อย่างนี้ ย่อมไม่มีปราโมทย์ เมื่อไม่มีปราโมทย์ ก็ไม่มีปีติ เมื่อไม่มีปีติ ก็ไม่มีปีติสัทธา เมื่อไม่มีปีติสัทธา ย่อมอยู่เป็นทุกข์ จิตของผู้มีความทุกข์ย่อมไม่เป็นสมาธิ เมื่อจิตไม่เป็นสมาธิ ธรรมทั้งหลายย่อมไม่ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏ อริยสาวกนั้นย่อมถึงความนับว่า อยู่ด้วยความประมาท อีกประการหนึ่ง อริยสาวกประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ในพระสงฆ์ ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด. . . เป็นไปเพื่อสมาธิ อริยสาวกนั้นพอใจแล้ว ด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่พยายามให้ยิ่งขึ้นไป เพื่อความสงบในกลางวัน เพื่อหลีกเร้นในกลางคืน เมื่ออริยสาวกนั้นเป็นผู้ประมาทอยู่อย่างนี้ ย่อมไม่มีปราโมทย์ เมื่อไม่มีปราโมทย์ ก็ไม่มีปีติ เมื่อไม่มีปีติก็ไม่มีปีติสัทธา เมื่อไม่มีปีติสัทธา ย่อมอยู่เป็นทุกข์ จิตของผู้มีความทุกข์ย่อมไม่เป็นสมาธิ เมื่อจิตไม่เป็นสมาธิ ธรรมทั้งหลายย่อมไม่ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏ อริยสาวกนั้นย่อมถึงความนับว่า อยู่ด้วยความประมาทดูก่อนนันทิยะ อริยสาวกเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทอย่างนี้แล

2.5 ประมาทในการทำงาน ถ้าบุคคลผู้มีอาชีพะบริสุทธ์อย่างนี้ กระทำความพลาดปดล้มด้วยเหตุเพียงเท่านี้ว่า อาชีพของเราบริสุทธ์ แล้วเป็นผู้ประมาทเหมือนดังหลับอยู่ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นคนมีอาชีพผิดเลียงชีพด้วยมิจฉาอาชีพะ นี้เรียกว่า อาชีพะวิบัติ

2.6 ประมาทในการศึกษา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด เธอทั้งหลายจะได้ประโยชน์อะไรด้วยความหลับ เพราะความหลับจะเป็นประโยชน์อะไรแก่เธอทั้งหลาย ผู้เร้าร้อนเพราะโรค คือกิเลสมีประการต่างๆ ถูกถูกรศ คือ รากะเป็นต้นทางแล้วย่อยยับอยู่ เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิดจงหมั่นศึกษาเพื่อสันติเถิด มัจจุราขอย่ารู้ว่าเธอทั้งหลายประมาทแล้ว ยังเธอทั้งหลายผู้ตกอยู่ใน อำนาจให้ลุ่มหลงเลย เธอทั้งหลายจงข้ามตัดมหาอันชานไปใน อารมณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุให้เวทนาและมนุษย์ผู้มีความต้องการอาศัยรูป เป็นต้น ดำรงอยู่ขณะอย่าได้ล่วงเธอทั้งหลายไปเสีย เพราะว่าผู้ล่วงขณะเสียแล้ว เป็นผู้ยึดเยียดกันไนนรกเศรำโคกอยู่ ความประมาทเป็นดุจจตุลิต ตกต้องแล้วเพราะความมัวเมาในปฐมวัยนอกนี้ความประมาทเป็นดุจจตุลิต ตกต้องแล้วเพราะความมัวเมาในวัยเพราะฉะนั้น กุลบุตรผู้เป็นบัณฑิต พึงถอนถูกรศ คือกิเลสมีรากะเป็นต้นของตนเสีย ด้วยความไม่ประมาทและด้วยวิชชา

2.7 ประมาทในการปฏิบัติธรรม คือไม่มีสติเตือนตนว่า จะปฏิบัติธรรมอย่างสม่าเสมอไม่ย่อท้อโดยเริ่มตั้งแต่บัดนี้ ไม่ใช่รอจนแก่ค่อยเข้าวัด จะพึงเทศน์ก็หูตึงฟังไม่ถนัด จะนั่งสมาธิก็ปวดเมื่อยขัดยอกไปหมด ลูกก็โอย นิ่งก็โอย เมื่อไม่ระลึกได้เช่นนี้ จึงประมาทในการทำความเพียรใส่ใจในการปฏิบัติธรรม และไม่เชื่อว่าการปฏิบัติธรรมนั้น ทำให้เกิดความสุขแก่ตนทั้งโลกนี้และโลกหน้า และเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต คือ พระนิพพาน จึงเป็นเหตุให้ประมาท

3. ลักษณะของความประมาท ความประมาทมีลักษณะ 11 ประการ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2546, น. 376) ดังนี้ คือ

3.1 ทำโดยไม่เคารพ	3.2 ทำโดยไม่ติดต่อ	3.3 ทำอย่างไม่ตั้งใจ
3.4 แสดงความท้อถอย	3.5 ทอดฉันทะ	3.6 ทอดธุระ
3.7 ไม่ทำให้ติดสนิท	3.8 ไม่ทำให้เจริญ	3.9 ไม่ทำให้คุ้นชิน
3.10 ไม่มีความตั้งใจ	3.11 ไม่หมั่นประกอบ	

4. สาเหตุของความประมาท

4.1 เกิดจากปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในได้แก่จิตใจ อารมณ์ ความนึกคิด ก็สิ่งทีแสดงกิริยาอาการประมาทออกมาได้ เช่น เมื่อใดเกิดความร้อนจิตใจ เพราะรีบเร่งก็ทำให้รีบร้อนขาดความระมัดระวัง จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ตนเอง และคนรอบข้างได้ และยังรวมไปถึง ในด้าน

ร่างกาย และวาทะอยู่ด้วย ซึ่งจะเป็นสื่อให้ความประมาทชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังมีสาเหตุอีกอย่าง ๑ เป็นปัจจัย มาคอยสนับสนุนให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ได้ อันได้แก่ปัจจัยภายนอกนั่นเอง

4.2 เกิดจากปัจจัยภายนอก คือเทคโนโลยีที่ มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความสะดวกสบายให้ตนเองนั่นเอง แต่บางครั้งก็กับทำโทษให้กับตนเอง และผู้อื่นได้มากกว่าปัจจัยที่อยู่ในภายใน โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ เช่น รถยนต์ เครื่องบิน เรือยนต์ แม้กระทั่งเครื่องจักรในการทำงานของมนุษย์ก็คร่ำครวญได้มากมาย สมมุติ เมื่อคนเกิดอุบัติเหตุเดินชนกัน ก็ไม่ถึงกับได้รับอันตรายแก่ชีวิต แต่ถ้าเกิดในขณะใช้เทคโนโลยีก็ได้รับอันตรายแก่ชีวิตเป็นจำนวนมากๆ เช่น เครื่องบินตก รถชนกัน พริกคว่ำ แก๊สระเบิด และอีกมากมาย

ดังนั้น มนุษย์เราควรจะมีสิ่งคอยเตือนให้เกิดความระมัดระวัง อันเป็นสมาชิกต่อความประมาทไว้คือ หลักธรรม พุทธสุภาษิตเตือนใจเป็นหลัก

5. หลักธรรม พุทธสุภาษิตเตือนใจ ปมาควรรค ได้กล่าวถึงความประมาทนำไปสู่ความตาย ผู้รู้ดียังประมาทพลั้งพลาดได้ ดังที่ปรากฏ ในส่วนต่างๆของพระไตรปิฎก (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้ คือ

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ. ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย

ปมาโท รกฺขโต มลํ. ความประมาท เป็นมลทินของผู้รักษา

ปมาโท ครหิตो สทา. ความประมาท บัณฑิตติเตียนทุกเมื่อ

คนพาลมีปัญญาทราชม ย่อมประกอบแต่ความประมาท

เต ที่มรตฺตํ โสจฺนฺติ เย ปมชฺชุนฺติ มาณวา คนประมาท ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน

เย ปมตฺตา ยถา มตา. ผู้ประมาทแล้ว เหมือนคนตายแล้ว

มา ปมาทมนุญฺเษถ. อย่ามัวประกอบความประมาท

ปมาเทน น สิวเส. ไม่ควรสมคบด้วยความประมาท

เมื่อก่อนประมาท ภายหลังไม่ประมาท เขาชื่อว่ายังโลกนี้ให้สว่าง เหมือนพระจันทร์พ้นจากเมฆหมอกฉะนั้น.

คนทอดทิ้งกิจที่ควรทำ ไปทำกิจที่ไม่ควรทำ เมื่อเขาถือตัวมัวประมาท อาสวะย่อมเจริญ

หากกล่าวพุทธพจน์ได้มาก แต่เป็นคนประมาท ไม่ทำตามพุทธพจน์นั้น ก็ไม่มีส่วนแห่งสัมมัญญผล เหมือนคนเลี้ยงโคคอยนับโคให้ผู้อื่นฉะนั้น

หลักอริยสัจสี่

คำว่า “อริยสัจ” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2526, น.882) ได้ให้ความหมายของ อริยสัจ หมายถึง ความจริงของพระอริยะ ความจริงอันประเสริฐ ซึ่งเป็นธรรมสำคัญหมวดหนึ่งใน พระพุทธศาสนา มี 4 ข้อ คือ 1. ทุกข์ 2. ทุกขสมุทัย (ที่เกิดแห่งทุกข์) 3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์) 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือ มรรค (ทางแห่งความดับทุกข์)

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2531, น.387) ได้ให้ความหมายของคำว่า อริยสัจไว้ใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ไว้ว่า อริยสัจ หมายถึง ความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้คนเป็นพระอริยะ มี 4 อย่าง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (เรียกเต็มว่า ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2531, น.920) ได้กล่าวถึงคุณค่าเด่นของอริยสัจ ดังนี้

1) เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรับระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบ วิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคือ ๗ ก็ตาม ที่จะมีคุณค่าและสมเหตุสมผลจะต้องดำเนินไปใน แนวเดียวกันเช่นนี้

2) เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจดลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ

3) เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่ามนุษย์จะผลิตออกไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัวกว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขายังจะต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่าและสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป

4) เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปวิทยาการ หรือดำเนินกิจการใด ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปวิทยาการ หรือกิจการต่าง ๆ นั้นจะเจริญขึ้น เสื่อมลง สูญสลายไปหรือเกิดมีใหม่มาแทนอย่างไรก็ตาม หลักความจริงที่เรียกว่าอริยสัจนี้ก็คงยืนยงใหม่ และใช้ประโยชน์ได้ตลอดทุกกาล

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2543, น.24) ได้กล่าวว่า วิธีคิดแบบอริยสัจมีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นปัญหาหรือทุกข์ โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจปัญหาหรือความทุกข์ให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข พร้อมกันนั้นกำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัดว่า คืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ นั่น ทั้งนี้อาจจัดวางเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดรู้ทุกข์ คือ แจกแจงแกลงแก้ปัญหา ทำความเข้าใจปัญหาสภาพและขอบเขตของปัญหา สภาพของสิ่งที่เป็นปัญหา ให้เข้าใจชัดเจนว่าเป็นอะไร คืออะไร เป็นที่ตรงไหน เหมือนแพทย์ตรวจดูอาการของโรค ความผิดปกติของร่างกายวินิจฉัยให้รู้ว่าเป็นอะไรที่ตรงไหน รู้เข้าใจโรคและร่างกาย เฉพาะอย่างยิ่งส่วนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรคให้ชัดเจน (ทุกข์)

ขั้นที่ 2 สืบสาวเหตุแห่งทุกข์ ที่จะพึงละคือวิเคราะห์ค้นหามูลเหตุ หรือต้นตอของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไข กำจัดหรือทำให้หมดสิ้นไป เหมือนแพทย์ค้นหาสมุฏฐานของโรครู้ชนิดของเชื้อโรค ความผิดปกติของร่างกายหรือสาเหตุภายนอกอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นสาเหตุของโรคซึ่งจะเยียวยาได้ถูกต้องตรงจุดโดยมิใช่รักษาแต่เพียงอาการ (สมุทัย)

ขั้นที่ 3 เล็งหมายชัดซึ่งการดับทุกข์ ที่จะทำให้สำเร็จ คือ เล็งเห็นชัดจนถึงภาวะปราศจากปัญหาซึ่งเป็นที่มุ่งหมาย ว่าคืออะไรเป็นได้จริงหรือไม่ เป็นไปได้ได้อย่างไร เช่นว่า เราต้องการอะไรแน่ อะไรกันแน่ที่เราควรต้องการและสามารถต้องการ ชีวิตของเราต้องการอะไร อะไรควรเป็นจุดหมายแห่งชีวิตของเรา ดังนี้ เป็นต้น มีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไป หรือตัวกระบวนการของการแก้ปัญหา ก่อนที่จะวางรายละเอียดและกลวิธีปลีกย่อยในขั้นตอนการเหมือนแพทย์รู้ว่าโรคนั้น ๆ รักษาได้ภาวะที่หายจากโรคนั้นจะแค่นั้นอย่างนั้น มองเห็นกระบวนการของโรคชัดเจนว่าจะหายไปได้อย่างไรนั้น ๆ ด้วยอย่างนั้น ๆ เพื่อไม่ต้องรักษาสุ่ม ๆ ไป (นิโรธ)

ขั้นที่ 4 จัดวางวิธีการดับทุกข์ ที่จะต้องปฏิบัติ คือ เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปแล้ว ก็กำหนดวางวิธีการ แผนการ และรายการสิ่งที่จะต้องทำในการที่จะแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหาให้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปนั้น เพื่อเตรียมลงมือแก้ไขปัญหาต่อไปเหมือนแพทย์เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการของโรคว่าจะหายไปอย่างไร ๆ เชื้อโรคหรือสมุฏฐาน จะถูกกำจัดด้วยอะไร ๆ แล้วก็วางยา วางรายละเอียด ขั้นตอนวิธีการรักษาวิธีปฏิบัติตัวของคนไข้ เป็นต้น เพื่อบำบัดโรคให้สำเร็จต่อไป (มรรค)

อุณา นพคุณ (2530, น.12) ได้กล่าวไว้ว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการแห่งปัญญา ดำเนินการแก้ไขปัญหตามระบบเหตุและผล เป็นวิธีการแก้ไขปัญหที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ตามหลักการกว้าง ๆ วิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้สติปัญญาของบุคคลที่คิดเป็น คือ การนำข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในสังคมมาใช้ประกอบความคิด การพิจารณาแก้ปัญหา เพื่อกระทำการหรือหาทางแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบและดีที่สุดที่บุคคลพึงกระทำได้ในแต่ละสถานการณ์

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2543, น.1) กล่าวว่า แกนนำของกระบวนการแห่ง การศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด ทักษะคิด ค่านิยมที่ถูกต้อง ดึงม ักเชื่อมกับชีวิตและสังคม สอดคล้องกับความเป็นจริง เรียกสั้นๆว่า สัมมาทสิฐ เมื่อรู้เข้าใจ คิดเห็นดี งามถูกต้องตามความจริงแล้ว การคิด การพูด การกระทำ และการแสดงออกหรือปฏิบัติการต่าง ๆ ก็ถูกต้องดีงาม เชื่อมโยงไปสู่การดับทุกข์ แก้ปัญหาได้

กระบวนการของการศึกษาภายในตัวบุคคล จะเริ่มต้นและดำเนินไปได้ ต้องอาศัยการ ติดต่อกับสภาพแวดล้อมและอิทธิพลจากภายนอกเป็นแรงผลักดัน หรือเป็นปัจจัยก่อตัว ถ้า ได้รับการถ่ายทอดและแนะนำชักจูง เรียนรู้จากแหล่งความรู้ความคิดที่ถูกต้อง หรือรู้จักเลือกรู้จัก มองรู้จักเกี่ยวข้องกับพิจารณาโลกและชีวิตในทางที่ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดสัมมาทสิฐ (ประยุทธ์ ปยุตโต 2543, น.3) สัมมาทสิฐเป็นจุดเริ่มต้น เป็นที่มาของการศึกษา โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ โยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึง วิธีคิดเพื่อก่อให้เกิดจิตสำนึกในทางที่ถูกต้องเป็นการใช้ความคิดอย่าง ถูกวิธี เพื่อนำไปสู่การมีคุณธรรม มี10 วิธี (พระธรรมปิฎก 2528, น. 676)

ในงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอา วิธีคิดอริยสัจ ซึ่งเป็นหนึ่งใน โยนิโสมนสิการ โดยพระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตโต, 2528, น. 676) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิธีคิดอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหา คือ วิธีคิดแบบนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ อริยสัจสี่ คือ กำหนดสภาพปัญหา ค้นหาสาเหตุวางเป้าหมายให้ชัด แล้วลงมือแก้ปัญหาไปตาม สภาพความเป็นจริงโดยความเข้าใจ

การคิดแบบอริยสัจสี่ นั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สั่งสอนให้แก่พุทธสาวก และ บุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นการชี้ให้พิจารณาถึงเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา แล้วหาทางในการกำจัดปัญหาต่างๆ ให้หมดไปได้ด้วยตนเอง ซึ่งได้มีแนวคิดในการประยุกต์ใช้วิธีคิดแบบอริยสัจมาใช้ใน สถาบันการศึกษา ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2526 น. 32) ได้ประยุกต์หลักอริยสัจสี่ มาใช้ในการเรียนสอนเพื่อให้นักเรียน พัฒนาการคิดแก้ปัญหา โดยแบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1) ขึ้นกำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์ โดยครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาดูปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบ และพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา

2) ขึ้นตั้งสมมติฐานหรือขั้นสมุทัย แบ่งออกได้ดังนี้

2.1) ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่า สาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นที่ 1 นั้นมีอะไรบ้าง

2.2) ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใดๆ นั้นจะต้องกำจัด หรือตัดที่ต้นตอ หรือแก้สาเหตุของปัญหาเหล่านั้น

2.3) ครูช่วยนักเรียนให้คิดว่าในการแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะทำอะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่กระทำนี้เป็นข้อๆไป

3) ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูลหรือขั้นนิโรค แบ่งออกได้ดังนี้

3.1) ขั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำ หรือทดลองด้วยตนเอง ตามหัวข้อต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ว่ากระทำกันในขั้นที่ 2 ข้อ 2.3

3.2) เมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล หรือขั้นมรรคผล แบ่งออกได้ดังนี้

4.1) การทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆอย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมา ให้เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บางประการ แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่ต้องการแล้ว

4.2) จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง ต่อไปก็ให้สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อๆหรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

พระธรรมปิฎก(2542 น.145-149) ได้กล่าวถึงการคิดแบบอริยสังข์ไว้ดังนี้

1.ขั้นกำหนดทุกข์ ให้อธิบายทุกข์หรือปัญญาคืออะไร อยู่ที่ไหนมีขอบเขตแคใด เรียกว่าขั้นกำหนดปัญหา

2.ขั้นสืบสาวสมุทัย เป็นการหยั่งสาเหตุของทุกข์หรือปัญหานั้น

3.ขั้นนิโรค ให้เห็นกระบวนการที่แสดงว่าการดับทุกข์ แก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างไร เรียกว่าขั้นสมมติฐาน

4.ขั้นเพ้นหามรรค แบ่งย่อยออกได้ 3 ขั้น

4.1.มรรค 1 แสวงหาข้อพิสูจน์/ทดลอง เรียกว่าขั้นทดลอง และเก็บข้อมูล

4.2.มรรค 2 เป็นการตรวจสอบ ร่อนเลือกเก็บข้อมูลที่ถูกต้องใช้ได้จริง เรียกว่าขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.มรรค 3 เป็นการกันข้อที่ผิดออก จับหรือเพ้นได้มรรคแท้ซึ่งนำไปสู่ผลคือแก้ปัญหาได้ เรียกว่าขั้นสรุปผล

จากเอกสารหลักการแนวคิดตามวิธีการแบบอริยสัจสี่นี้เป็นวิธีคิดที่ยึดหลักทางพุทธศาสนา มาประเพณีปฏิบัติ ทั้งยังเป็นวิธีสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 อีกด้วย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการพัฒนาปัญญา และได้มีนักการศึกษาไทย นำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ไว้หลายรูปแบบ

ในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดแบบอริยสัจสี่ ซึ่งเป็นวิธีคิดแบบแก้ปัญหาที่จะใช้ร่วมกับการ ปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีวิธีการปฏิบัติ 4 ขั้นตอนคือ(1)ทุกข์ คือการ กำหนดให้รู้สภาพปัญหา(2)สมุทัย คือการกำหนดเหตุแห่งทุกข์เพื่อกำจัด(3)นิโรธ คือการดับทุกข์ อย่างมีจุดหมาย ต้องมีการกำหนดจุดหมายที่ต้องการคืออะไร(4)มรรค คือการกำหนดวิธีการใน รายละเอียดและปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหา(พระธรรมปิฎก, 2539 น.50) ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์

สมาชิกกลุ่มได้พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของตนเอง หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความ ประมาทในการเรียน โดยการกำหนดกรอบ ขอบเขตของปัญหานั้นๆ อย่างรอบคอบ และวาง แนวคิดในการแก้ไขปัญหานั้นได้

ขั้นที่ 2 ตั้งสมมติฐาน หรือ ขั้นสมุทัย

ผู้นำกลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มเกิดการพิจารณาการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างถูกต้อง และ ตรงจุดของปัญหานั้นๆ โดยให้ได้คำนึงถึงสาเหตุของปัญหานั้นๆว่าควรแก้ไขอย่างไร และก็ตรงไหน ที่จะให้ปัญหานั้นๆหมดไป โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อ การเรียนมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองและรวบรวมข้อมูล หรือขั้นนิโรธ

ผู้นำกลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มกำหนดกรอบวิธีคิดในการแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ ขั้นตอนและเป็นรูปธรรม พร้อมทดลองไปตามลำดับขั้น ทำการบันทึกผลตลอดการทดลอง รวมทั้ง สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค

ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป หรือขั้นมรรค

ผู้นำกลุ่มสอบถามสมาชิกถึงผลของการปฏิบัติ ข้อมูลที่บันทึกไว้ ปัญหาและอุปสรรค มา พิจารณาตรวจสอบหาความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการพัฒนาพฤติกรรม พร้อมคัดแยกหรือ ตัดขั้นตอนบางอย่างเพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนา เพื่อสามารถนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น แล้วจึงสรุปผลการพัฒนา

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พุทธิตา ดอนฟุงไพร. (2548, น.57) ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะความสามารถของบุคคลที่พัฒนาขึ้นจากผลของการเรียนการสอน การฝึกฝน อบรม และประสบความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่างๆ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสำคัญ เรื่องหนึ่ง เพราะการทราบถึงปัจจัยต่างๆที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ทางการเรียนย่อมจะสามารถนำมาเพื่อช่วยเหลือแนะแนวให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถและศักยภาพของตนที่มีอยู่ให้มากที่สุด เพื่อขจัดปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถ

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin, 1951) ได้เสนอว่า พฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล จึงต้องพิจารณาทั้งจากคุณลักษณะภายในตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมซึ่งต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แต่เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลของพฤติกรรมทางด้านการเรียนรู้ ดังนั้นจึงน่าจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลด้วย การศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง 2 ประการนี้ร่วมกันจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจแต่อย่างไรก็ตาม การที่จะศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกด้านในการวิจัยครั้งเดียวกันย่อมเป็นไปได้ยาก (วิลาสลักษณ์ ชิววลลี. 2530 น. 2) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเจาะจงศึกษาพฤติกรรมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ และมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียน นั่นคือ องค์ประกอบภายในตัวบุคคล ได้แก่พฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน เพราะถ้านักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดี ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

ซึ่งมีงานวิจัยหลายเรื่อง นุชนาฏ วรยศศรี (2547) พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช (2547) พรศรี บรรณกุลโรจน์ (2547) และกัมปนาท ศรีเชื้อ (2550) ที่สนับสนุนในเรื่องนี้ โดยพบว่าพฤติกรรมกรเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในทางตรงข้ามพฤติกรรมกรเรียนที่ไม่ดีย่อมทำให้เกิดความล้มเหลวในการเรียน

เพอร์รี่และคณะ (Perry, et al., 2001, p. 777) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องการเอาใจใส่ในการเรียน และการเอาใจใส่ในการลงมือปฏิบัติที่มีต่อความสำเร็จในการเรียน กรณีศึกษาระยะยาวพบว่า นักเรียนมัธยมที่มีความสามารถจำนวนมาก ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการเรียน เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถตรวจสอบและปรับปรุงข้อบกพร่องทางการเรียนของตนที่ติดตัวมา

ตั้งแต่วัยเด็ก ตลอดจนขาดการเอาใจใส่ในการเรียนด้วยเหตุนี้พฤติกรรมกรรมการเรียนจึงเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังต่อไปนี้

สุรชัย พงษ์เจริญ (2530, น.11) กล่าวว่า แม้ว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องจะยืนยันว่า องค์ประกอบด้านสติปัญญาจะมีสหสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง แต่ความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่อธิบายไม่ได้ด้วยความสามารถทางสติปัญญาก็เป็นเปอร์เซ็นต์ที่ค่อนข้างสูงเช่นกัน นักจิตวิทยาการศึกษาจึงสนใจศึกษาและค้นหาปัจจัยอื่นๆที่อาจสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่อ้างถึงอยู่เสมอ มีอาทิเช่น สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เวลาที่ใช้ในการทำการบ้าน วิธีสอนของครู ทักษะชีวิตที่มีต่อวิชาเรียน คุณภาพโรงเรียน เป็นต้น

พีระยุทธ์ สันติวัน (2533, น.38) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนว่า ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านตัวผู้เรียน เช่น ความรู้สึกนึกคิดกับตนเอง สุขภาพร่างกาย ความสนใจ สติปัญญา การปรับตัว ความมุ่งมั่น แรงจูงใจ เพศและอายุ ความบกพร่องของร่างกายลักษณะทางพันธุกรรม วุฒิภาวะ รูปแบบการใช้เวลา เป็นต้น องค์ประกอบทางด้านโรงเรียนเช่น ขนาดโรงเรียน ความพร้อมทางด้านบุคลากรและสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียน และบริเวณโรงเรียนแหล่งค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ เป็นต้น

พุทธิตา ดอนทุ่งไพร (2548) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ คือ 1)คุณลักษณะของผู้เรียน เช่น นิสัย ทักษะชีวิต แรงจูงใจ อายุ พื้นฐานความรู้เดิม สุขภาพ ความสนใจ รวมทั้งสติปัญญา 2)คุณลักษณะของผู้สอน เช่นคุณวุฒิ ระยะเวลาที่สอน ความสามารถและทัศนคติของผู้สอน สุขภาพ 3)องค์ประกอบด้านอื่นๆ เช่น องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ

ประณต คำฉิม (2548) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมในการศึกษาเล่าเรียนของผู้เรียนว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมภายใน 3 ด้าน และพฤติกรรมภายนอก 7 ด้าน ในส่วนของพฤติกรรมภายในนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้แต่มีพลังผลักดันให้บุคคลใส่ใจในการเรียนหรือเบนความสนใจออกจากการเรียน ได้แก่

1. ทักษะชีวิตทางการเรียน
2. แรงจูงใจในการเรียน

3. ความวิตกกังวลในการเรียน

ส่วนพฤติกรรมภายนอกนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติตนทางการศึกษาเล่าเรียน ได้แก่

1. การบริหารเวลาในการเรียน
2. การมีสมาธิและเอาใจใส่ในการเรียน
3. กระบวนการประมวลความรู้
4. การเลือกประเด็นและสาระข้อมูลที่สำคัญในการเรียน
5. การใช้เทคนิคเข้าช่วยในการแสวงหาความรู้
6. การทดสอบตนเอง การทบทวนและการเตรียมตัวในการเรียน และ
7. ยุทธวิธีในการสอบและการเตรียมตัวสอบ

กัมปนาท ศรีเชื้อ (2550) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการเรียนที่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนขณะอยู่ในชั้นเรียน

- 1.1 ตั้งใจฟังขณะครูอธิบายบทเรียน
- 1.2 พยายามตอบคำถามเมื่อครูถามในชั้นเรียน
- 1.3 เมื่อครูตรวจแบบฝึกหัดปรากฏว่าทำผิด จะให้ครูอธิบายให้ฟังว่าทำผิดอย่างไร
- 1.4 ถ้ามีข้อสงสัยจะถามเพื่อนที่เข้าใจ
- 1.5 เมื่อครูให้ทำแบบฝึกหัดจะศึกษาก่อนถ้ามีข้อสงสัยจะถามครูก่อนที่จะเอาไปทำเป็นการบ้าน

2. พฤติกรรมการเรียน ขณะอยู่นอกชั้นเรียน

- 2.1 สนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ เมื่อมีปัญหาในการทำแบบฝึกหัด
- 2.2 อธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจฟัง
- 2.3 ทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ
- 2.4 ฝึกทำข้อสอบ
- 2.5 นำแบบฝึกหัดข้อที่ทำผิดมาไตร่ตรองทุกครั้งขณะที่ว่าง

3. พฤติกรรมการเรียนขณะอยู่ที่บ้าน

- 3.1 ซักถามปัญหาหรือแบบฝึกหัดกับผู้ปกครองหรือผู้อื่น
- 3.2 สอนผู้อื่นในเรื่องที่ตนเข้าใจ

3.3 ทำการบ้านให้แล้วเสร็จที่บ้านทุกครั้ง

3.4 เตรียมศึกษาบทเรียนคณิตศาสตร์ล่วงหน้า

3.5 อ่านหนังสือหรือวารสารเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่นอกเหนือจากบทเรียน

ไลล์ ทัสซิง (Lyle Tussing, 1949, p.29) ให้ความเห็นว่า นิสัยทางการเรียนเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ โดยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนให้ดีขึ้น นิสัยทางการเรียนก็คือพฤติกรรมที่นำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนและปฏิบัติหรือฝึกฝนจนกลายเป็นนิสัย โดยเฉพาะวิธีการเรียน การทำงาน ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและการใช้เวลาในการเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

แครโรล (Carroll, 1963, pp. 723-733) เสนอความคิดไว้ว่า ปริมาณของการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับเวลาที่ใช้ในการเรียนจริง กล่าวคือถ้าผู้เรียนใช้เวลาเพื่อการเรียนจริงๆ มากแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็จะมากด้วย แต่ตรงกันข้าม ถ้าใครใช้เวลาในการเรียนน้อยผลสัมฤทธิ์ทางเรียนก็จะน้อยตามไปด้วย

แมดดอกซ์ (Maddox, Harry, 1963, p.9) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคล และการทำงานอย่างจริงจังเท่านั้น หากยังขึ้นอยู่กับวิธีการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละคนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสติปัญญาและความสามารถทางสมองประมาณ 50-60% ขึ้นอยู่กับความพยายามและวิธีการศึกษา 30-40% ขึ้นอยู่กับโอกาสและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ 10-15%

แซมมูเอล สมิธ (Samuel Smith, 1970, pp2-35) ศึกษาพบว่านักเรียนควรรู้จักจัดระบบวิธีการเรียนให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. กำหนดตารางเรียน จัดแผนการเรียน และบังคับให้ตนเองปฏิบัติตามนั้น
2. จัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับตนเองในเวลาทำงาน
3. ตั้งสมาธิอย่างแน่วแน่ปราศจากสิ่งรบกวนจนกว่างานจะเสร็จ
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวันให้เสร็จ

นอกจากนี้ ยังควรสร้างนิสัยทางการเรียนที่ดี ดังนี้

1. การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในเนื้อหา และจับใจความสำคัญของเรื่องนั้นให้ได้
2. การขีดเส้นใต้ เพื่อเน้นจุดสำคัญที่อาจจะเป็นปัญหา ข้อเท็จจริง เพื่อทำให้เห็นได้ง่าย
3. การจดโน้ต การจดโน้ตส่วนที่สำคัญที่ได้อ่านหรือรับฟังจะช่วยให้จำได้ง่ายขึ้น

4. การทบทวน หลังจากที่ได้เรียนมาแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนเรื่องที่ได้เรียนมา โดยใช้ช่วงเวลาหนึ่งๆ เพื่อจะได้คงความรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้

5. การเขียน การเขียนรายงานหรือทำการบ้านที่ทำได้ไม่ดี จะปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจ

6. การใช้ห้องสมุด

7. การใช้เครื่องมือช่วยเรียน เช่น แผนที่ ตาราง จะทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

บลูม (Bloom, 1976, p139) กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามีอยู่ 3 ตัวแปร คือ 1) พฤติกรรมด้านปัญญา (cognitive entry behavior) เป็นพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ หมายถึงการเรียนรู้อันจำเป็นต้องการเรียนเรื่องนั้น และมีมาก่อนเรียน ได้แก่ ความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนซึ่งเหมาะสมกับการเรียนรู้ใหม่ 2) ลักษณะทางอารมณ์ (Affective Entry Characteristic) เป็นตัวกำหนดด้านอารมณ์ หมายถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกระตือรือร้นที่มีต่อเนื้อหาที่เรียน รวมทั้งทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชา ต่อโรงเรียน และระบบการเรียนและมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง 3) คุณภาพการสอน (Quality of Instruction) เป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยภาระที่แนะ หมายถึง การบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและงานที่จะต้องทำให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจน การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การให้แรงเสริมของครู การใช้ข้อมูลย้อนกลับหรือการให้ผู้เรียนรู้ผลว่าตนเองกระทำถูกต้องหรือไม่ และการแก้ไขข้อบกพร่อง

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเรียนหลายพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการวิจัยครั้งนี้เน้นให้กลุ่มทดลองเป็นผู้ระบุพฤติกรรมการเรียนที่ต้องการพัฒนา ได้แก่ 1. จุดมุ่งหมายในการเรียน 2. เวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือ 3. ความเข้าใจในการอ่านหนังสือ 4. เวลาที่ใช้ในการทำการบ้าน/งานที่ได้รับมอบหมาย 5. การทำการบ้าน/งานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วัลภา สิงห์บุญ (2539) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียน และหลังการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติกับวิธีสอนแบบอริยสัจ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนผู้ใหญ่วัดใหม่ช่องลม

กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน เรียนด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจ กลุ่มควบคุม 30 คน ดำเนินการสอนตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโลกของงานอาชีพของนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของทั้งสองกลุ่มหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนงค์พรภรณ์ คำวัง (2546) ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง พฤติกรรมการเรียนและการใช้เวลาว่างของนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ โรงเรียนศรีธนาพชิยการเทคโนโลยี พบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีการใช้เวลาว่างที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน ไม่มีการเตรียมตัว และเตรียมความรู้ก่อนเรียน ไม่ทำงานส่งในช่วงเวลาว่าง ไม่ทบทวนบทเรียน และใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการพูดคุยกับเพื่อน เสริมสวຍ อ่านหนังสือการ์ตูน โดยไม่มีการแบ่งเวลาเพื่อการทบทวนความรู้ ยกเว้นช่วงใกล้สอบเท่านั้น

พระดำรงค์ จารุโส (กางทอง) (2542) ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธวิธีอริยสัจกับที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็น สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 80 รูป แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 รูป สามเณรในกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบพุทธวิธีอริยสัจ สามเณรกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือครู ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ ๆ ละ 50 นาที โดยใช้เนื้อหาเดียวกันทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control – Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีความเชื่อมั่น 0.80 และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความเชื่อมั่น .76 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ t – test ในรูปผลต่างของคะแนน (difference score) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นพพร ทิพย์สุวรรณ (2543) ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและค่านิยมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคม

ศึกษา โดยใช้การสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืนกับการสอนแบบอริยสัจ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 มาจากการสุ่มตัวอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 40 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบอริยสัจและ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืนระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองกลุ่มละ 20 คาบ ๆ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบทดสอบวัดค่านิยมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test ในรูปผลต่างของคะแนน ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีค่านิยมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผุสดี มีระหงษ์ (2545) ได้ศึกษาเพื่อสร้างชุดการสอนเพื่อพัฒนาการคิดแบบอริยสัจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/3 แผนการเรียนคณิต โรงเรียนอรัญประเทศจังหวัดสระแก้วที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ซึ่งทำการสุ่มแบบกลุ่ม โดยเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มาจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 47 คน เรียนด้วยชุดการสอนทั้งหมด 14 คาบ โดยทำการทดสอบก่อนและหลังเรียนและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อพัฒนาการคิดแบบอริยสัจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t – test ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนเพื่อพัฒนาการคิดแบบอริยสัจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.34/83.52 และคะแนนการคิดแบบอริยสัจสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการเรียนด้วยชุดการสอน ซึ่งส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการเรียน ด้านความเข้าใจขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับมากและมากที่สุด ส่วนด้านความสามารถในการอธิบายเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง

น้ำอ้อย หอมจริง (2546) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 แผนกพาณิชยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่าง 21 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามว่ามีปัญหา และสมัครใจเข้าร่วมวิจัย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีพัฒนาการในการคิดแก้ปัญหาตามแนว

อริยสัจ โดยมีคะแนนการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจรวมทั้งกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้เกิดการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยในต่างประเทศ

ยามาชิโร่ และคณะ (Yamashiro, et al., 1999.) ได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการออกแบบให้เป็นการปรึกษาแบบกลุ่มในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยการจำลองเป็นลักษณะสภาเอ็น จี โอ เป็นสถานการณ์จำลองให้นักเรียนฝึกสืบสาวปัญหาและคิดแก้ปัญหาที่เป็นปัญหาร่วมกันของโลก ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์ของกลุ่มนี้ จะเน้นที่การเรียนรู้แบบร่วมมือ ถ้อยทีถ้อยอาศัย ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นและช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาด้านการสื่อสารระหว่างกันในกลุ่ม เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยวิธีการนี้ครูจะไม่สอนโดยตรงเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และอิงเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษ และใช้สื่อที่เป็นวิดีโอด้วย ภายหลังการเข้าร่วม นักเรียนให้ความเห็นว่าได้รับประสบการณ์ที่ทำนายในการเรียนรู้ ทำให้จดจำเนื้อหาวิชาได้ง่าย เพราะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ อีกทั้งบรรยากาศของกลุ่มทำให้เกิดทัศนคติด้านบวกต่อการเรียน และทำให้ตระหนักถึงปัญหาร่วมกันของโลกที่กำลังเผชิญอยู่

Callahan, Clark & Kellouh. (1999) ได้ศึกษาการสอนในโรงเรียนมัธยม พบว่าการปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้มีอิทธิพลที่จะกระตุ้นให้นักเรียนมีวุฒิภาวะในการนำตนเองเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำวิธีการของกิจกรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนในระดับวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความสนใจด้านการเขียนเรียงความ รูปแบบการสร้างกลุ่มจะเน้นให้นักเรียนเขียนเรียงความโดยคิดย้อนกลับไปถึงชีวิตในวัยเด็ก โดยใช้การปรึกษาแบบกลุ่มเป็นเครื่องมือ ให้นักเรียนเขียนร่วมกัน ได้เรียนรู้ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และกิจกรรมการเขียน หลังจากการเขียนเรียงความแล้ว มีการเปิดโอกาสให้เพื่อนวิจารณ์ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ที่ได้รับจากกลุ่มและการทำกิจกรรมร่วมกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จะมีวุฒิภาวะน้อยซึ่งเป็นช่วงที่ต้องการคำสั่งสอนและชี้แนะจากผู้ใหญ่และไม่สามารถนำตนเองได้ ดังนั้น บทบาทความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพกลุ่มการเขียน ให้สามารถมีทักษะในการเขียนเพิ่มมากขึ้น มีวุฒิภาวะในตนเองเพิ่มขึ้นและสามารถนำตนเองได้มากขึ้นด้วย

5. เหตุผลในการตั้งสมมติฐาน

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการปรึกษาแบบกลุ่ม ปัจฉิมโอวาทและอริยสัจสี่ และพฤติกรรมการเรียน ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานโดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง ที่ใช้ปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่ ร่วมกับกระบวนการปรึกษาแบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โปรแกรมที่ใช้ทดลองในงานวิจัยนี้จะให้ผลดี เมื่อวัดได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกัน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองเพิ่มสูงขึ้น และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองว่าไม่มีความแตกต่างกัน การวัดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างจำเป็นอย่างยิ่งที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในช่วงก่อนการทดลองเท่ากัน

ดังนั้น จึงต้องทดสอบว่าในช่วงก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 กลุ่มทดลองจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นภายหลังการทดลอง

จากการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ ชันตะ (2545) อัมชา ผุงชมเชย (2549) สิงหา จันทน์ขาว (2550) ที่ศึกษาในเรื่อง การใช้หลักอริยสัจสี่เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการเรียนการสอนที่ใช้หลักอริยสัจสี่

สำหรับการใช้ปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้าเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความประมาทนั้น ตรงกับการศึกษาของสมพิศ ลิฬหวรรณค์ (2546) ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้คำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการทำงานของนักเรียน การศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการทำงานของนักเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การใช้โปรแกรมการพัฒนาจิตของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หลักตามแนวทางพระพุทธศาสนาและทฤษฎีการปรึกษาแบบพุทธศาสตร์ ของวิชญดา ทองประดิษฐ์ (2549) พบว่าทำให้กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้การเข้าร่วมการปรึกษาแบบกลุ่ม ยังมีการแสดงเจตจำนงตกลงที่จะทำการทำสัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจัดการกับปัญหาของตน Jacob, Harvil and Masson (1994) เหตุผลนี้เป็นหนึ่งในหลายๆเหตุผลที่ทำให้มีการใช้การปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อไขปัญหา นอกจากนี้ Yamashiro และคณะ (1999) ได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการออกแบบให้เป็นการปรึกษาแบบกลุ่มในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อให้กลุ่มทดลองเรียนรู้แบบร่วมมือ ถ้อยที่ถ้อยอาศัย ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นและช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดแก้ปัญหา โดยครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองเกิดทัศนคติด้านบวกต่อการเรียน และจดจำเนื้อหาวิชาได้ง่าย

จากผลการศึกษาการใช้ปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่ รวมทั้งการปรึกษาแบบกลุ่มข้างต้น พบว่า ส่งผลดีต่อบัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสิ้น

ดังนั้น เมื่อกลุ่มทดลองได้รับการปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้ปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่ จึงน่าจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นภายหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 กลุ่มควบคุมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ ชันตะ (2545) อัมชา ฝูงชมเชย (2549) สิงหา จันทน์ขาว (2550) ที่ศึกษาในเรื่อง การใช้หลักอริยสัจสี่เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมหลังจากได้รับการเรียนการสอนที่ใช้หลักอริยสัจสี่

สำหรับการใช้ปัจฉิมโอวาทของพระพุทธรเจ้า ตรงกับการศึกษาของสมพิศ ลีพิทรวงศ์ (2546) ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้คำสอนในพระพุทธรศาสนาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการทำงานของนักเรียน การศึกษาค้นคว้า พบว่า กลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการทำงานเพิ่มขึ้น มากกว่ากลุ่มควบคุม

นอกจากนี้การเข้าร่วมการปรึกษาแบบกลุ่ม ยังมีการแสดงเจตจำนงตกลงที่จะทำการทำสัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจัดการกับปัญหาของตน Jacob, Harvil and Masson (1994) เหตุผลนี้เป็นหนึ่งในหลายๆเหตุผลที่ทำให้มีการใช้การปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อไขปัญหา นอกจากนี้ Yamashiro และคณะ (1999) ได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการออกแบบให้เป็นการปรึกษาแบบกลุ่มในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อให้กลุ่มทดลองเรียนรู้แบบร่วมมือ

ถ้อยที่ถ้อยอาศัย ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นและช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดแก้ปัญหา โดยครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองเกิดทัศนคติด้านบวกต่อการเรียน และจดจำเนื้อหาวิชาได้ง่าย

จากผลการศึกษาการใช้ปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่ รวมทั้งการปรึกษาแบบกลุ่มข้างต้น พบว่า ส่งผลดีต่อบัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสิ้น โดยที่กลุ่มควบคุมในการศึกษาดังกล่าวไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ

ดังนั้น เมื่อกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้ปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่ กลุ่มควบคุมจึงน่าจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน *สมมติฐานการวิจัยที่ 4* กลุ่มทดลองจะมีพฤติกรรมการเรียนเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการทดลอง

จากการศึกษาของ วิชญดา ทองประดิษฐ์ (2549) ที่ใช้โปรแกรมการพัฒนาคิดของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หลักตามแนวทางพระพุทธศาสนาและทฤษฎีการปรึกษาแบบพุทธศาสตร์พบว่าทำให้กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าแนวความคิดทางพระพุทธศาสนาส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อีกทั้งการเข้าร่วมการปรึกษาแบบกลุ่ม ยังมีการแสดงเจตจำนงตกลงที่จะทำการทำสัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจัดการกับปัญหาของตน Jacob, Harvil and Masson (1994) เหตุผลนี้เป็นหนึ่งในหลายๆ เหตุผลที่ทำให้มีการใช้การปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อไขปัญหา

ดังนั้น เมื่อกลุ่มทดลองได้รับการปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้ปัจฉิมโอวาทและหลักอริยสัจสี่ จึงน่าจะมีพฤติกรรมการเรียนเพิ่มสูงขึ้นภายหลังการทดลอง

สมมติฐานการวิจัยที่ 5 กลุ่มทดลองจะมีพฤติกรรมการเรียน ภายหลังการทดลองและติดตามผล 4 สัปดาห์ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาของ วิชญดา ทองประดิษฐ์ (2549) ที่ใช้โปรแกรมการพัฒนาคิดของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หลักตามแนวทางพระพุทธศาสนาและทฤษฎีการปรึกษาแบบพุทธศาสตร์พบว่าทำให้กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าแนวความคิดทางพระพุทธศาสนาส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อีกทั้งการเข้าร่วมการปรึกษาแบบกลุ่ม ยังมีการแสดงเจตจำนงตกลงที่จะทำการทำสัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจัดการกับปัญหาของตน Jacob, Harvil and Masson (1994) เหตุผลนี้เป็นหนึ่งในหลายๆ เหตุผลที่ทำให้มีการใช้การปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อไขปัญหา

ดังนั้น เมื่อกลุ่มทดลองได้รับการปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้ปัจจัยมโนภาพและหลักอริยสัจสี่ จึง
น่าจะมีพฤติกรรมการเรียนภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ไม่แตกต่างกัน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย